

การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่ยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” ด้วย STAR STEMS

บทความพิเศษ

พหล สง่าเนตร*

Pahol Sanganetra*

สภาการศึกษาวิชาการทหาร กระทรวงกลาโหม กรุงเทพฯ ประเทศไทย 10200
Military Education Council, Ministry of Defense, Bangkok, Thailand 10200

ภัยคุกคามโรคระบาดใหญ่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (COVID-19) ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า กระบวนการคิดและวิถีปฏิบัติเดิมของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการคิดในระดับนโยบายและยุทธศาสตร์ที่ใช้อยู่ เป็นปกติใช้ไม่ได้ผล ไม่สามารถรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างมหาศาล ทั้งชีวิต เศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมไปถึงตุลอำนาจของมหาอำนาจ ผลจาก COVID-19 ทำให้โลกต้องเปลี่ยนวิถีอย่างฉับพลัน เข้าสู่ยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)” บุคคลต้องคิดใหม่ เปลี่ยนพฤติกรรมใหม่ ทุกองค์กรต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการคิด การจัดการ ทุกประเทศต้องเปลี่ยนกระบวนการคิดในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ กระบวนการคิด STAR STEMS ซึ่งประสบผลสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาสร้างคนไทยยุคใหม่ จึงน่าจะเป็นกระบวนการคิดสำหรับการเตรียม สู้วิกฤตของทุกองค์กร ทุกประเทศ และเป็นกระบวนการคิดที่จะขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไทยไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในอนาคต

STAR STEMS คืออะไร

ภาพที่ 1 กระบวนการคิด STAR STEMS

ที่มา: ผู้เขียน

* พลเอก ดร., กรรมการสภาการศึกษาวิชาการทหาร ผู้ทรงคุณวุฒิ กระทรวงกลาโหม
Corresponding Author's E-mail: pahol@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 1 มิ.ย.63

วันที่แก้ไขบทความ: 3 ก.ค.63

วันที่ตอบรับบทความ: 7 ก.ค.63

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของกระบวนการคิด STAR

ที่มา: ผู้เขียน

STAR STEMS

คือ นวัตกรรมทางความคิด ที่เสนอโดย พล.อ. พหล สง่าเนตร ในนามคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา ต่อ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ

คือ กระบวนการคิดแบบองค์รวม ที่บูรณาการทั้ง ปัจจัยที่มองเห็นและปัจจัยที่มองไม่เห็น เชื่อมโยงอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ครอบคลุมตัวเรา สังคมและโลก แก้ปัญหาด้วย ภูมิปัญญารอบด้านและพัฒนาจิตวิญญาณ ไปพร้อมกัน โดยมีคุณลักษณะสำคัญ คือ

- คิดรอบคอบรอบด้าน
- บนพื้นฐานคุณธรรม
- น้อมนำคุณค่าท้องถิ่น, คุณค่าไทย
- เข้าใจภูมิสังคม

คือ กระบวนการคิดที่สร้างคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ มีคุณลักษณะครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 54 วรรค 4 ที่ว่า

“การศึกษาทั้งปวงต้องพัฒนาคนไทยให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด และมีความรับผิดชอบต่อ ครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ”

คือกระบวนการร่วมคิดบูรณาการ 5 ด้าน โดยมีองค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. SBL = Situation-Based Learning คือ โจทย์สถานการณ์ที่สนใจศึกษา ต้องการคำตอบ

2. STAR = ผลลัพธ์หรือเป้าหมาย ที่ต้องการจากการแก้โจทย์สถานการณ์ คือ ปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่จุดศูนย์กลางของโจทย์สถานการณ์ อาจมีเพียงประเด็นเดียว หรือหลายประเด็น แต่ไม่ควรมากเกินไป

3. STEMS = กระบวนการคิดเพื่อแก้ปัญหาแบบบูรณาการ ประกอบด้วย การคิด 5 ด้าน : S-T-E-M-S ได้แก่

- S: Scientific Thinking = ด้านเหตุและผล คิดพิจารณาเหตุที่มาของสถานการณ์ และคิดถึงผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้นซึ่งจะนำไปสู่ผลลัพธ์ (STAR) ที่ตั้งเป้าหมายไว้

- T: Thai & Inter-Technology = ด้าน ภูมิปัญญาไทยและสากล ค้นจากหลักวิชา เทคนิค และ เทคโนโลยี ทั้งเทคโนโลยีสากล ภูมิปัญญาไทย และปัญญา ท้องถิ่น เพื่อพิจารณาหาวิธีปฏิบัติแก่สถานการณ์ ให้ได้ ผลผลิตที่ต้องการ

- E: English-Engineering = ด้าน ประสิทธิภาพ (ทั้งระบบงาน และ การสื่อสาร) จัดระบบ การปฏิบัติงานรวมทั้งการสื่อสารสร้างความเข้าใจทั้งไทย และสากล เพื่อให้การแก้สถานการณ์เป็นไป ด้วย ประสิทธิภาพสูงสุด

- M: Moral-Mathematics = ด้านตรรกะ และคุณธรรม พิสูจน์ ระบบการปฏิบัติงาน และการสื่อสาร สากล ที่กำหนดไว้ ว่าสามารถนำไปสู่ผลผลิตได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุดด้วยตรรกะและหลักวิชา รวมทั้งการ พิสูจน์ว่าการปฏิบัติงานนั้นไม่ขัดต่อหลักคุณธรรมของสังคม

- S: Socio-Geology = ด้านภูมิสังคม ตรวจสอบ ระบบการปฏิบัติงานและการสื่อสารสากลที่จัดไว้ ว่า มีความเหมาะสม สอดคล้อง เกื้อกูลกับสภาพภูมิสังคม ของพื้นที่โจทย์สถานการณ์

จุดแข็งของ STAR STEMS

กระบวนการคิด STAR STEMS มีคุณลักษณะ ที่เป็นจุดแข็ง 3 ประการ ทำให้เป็นกระบวนการคิดที่เหมาะสม กับยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่(New Normal)” และมีประสิทธิภาพ พร้อมรับภัยคุกคามรูปแบบใหม่ในอนาคต จุดแข็งดังกล่าว ได้แก่

1. ความเหมาะสม (Suitability) สามารถแก้ปัญหา ได้จริง เพราะมีกระบวนการคิดครบวงจร เริ่มคิดจากเหตุ ที่มาของสถานการณ์ จนถึงผลผลิตที่ต้องการให้เกิดขึ้น เพื่อตอบโจทย์สถานการณ์

2. ความครบเครื่อง (Sophistication) พิจารณา วิธีการแก้ปัญหาอย่างรอบคอบรอบด้าน ทั้งปัจจัยที่มีตัวตน และไม่มีตัวตน ใช้หลักวิชา เทคนิค และเทคโนโลยีต่าง ๆ

ที่เป็นสากลทันสมัย และที่สำคัญนำภูมิปัญญาไทยและ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาร่วมพิจารณาด้วย

3. ความยั่งยืน (Sustainability) สามารถแก้ปัญหา อย่างยั่งยืน เพราะนอกจากจะพิจารณาถึงประสิทธิภาพ ของการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาแล้ว ยังให้ความสำคัญต่อการ สื่อสารสร้างความเข้าใจทั้งระดับท้องถิ่นและระดับสากล การพิสูจน์ด้วยตรรกะหลักวิชา และด้วยคุณธรรม รวมทั้ง การตรวจสอบความเหมาะสมเกื้อกูลกับสภาพภูมิสังคม

การใช้กระบวนการคิด STAR STEMS จึงสามารถ แก้สถานการณ์ที่ยุ่งยากซับซ้อน นำไปสู่การบรรลุเป้าหมาย ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน มีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ทุกประเทศย่อมต้องกำหนดวิสัยทัศน์หรือเป้าหมาย ในอนาคตของประเทศ ซึ่งเป็นความปรารถนาสูงสุดร่วมกัน ของประชาชนของตน โดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นแนวทาง ในการเตรียม พัฒนา และใช้ ทรัพยากรรวมทั้งพลังอำนาจ ทั้งปวงของชาติ เพื่อนำประเทศไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ ในกรณีของประเทศไทย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560 มาตรา 65 ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่า รัฐพึงจัดให้ มียุทธศาสตร์ชาติ

ในส่วนของเป้าหมายอนาคต ประเทศไทยได้กำหนด วิสัยทัศน์ 20 ปี ไว้ชัดเจน นั่นคือ

“ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศ พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง”

การไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าวขับเคลื่อนด้วยยุทธศาสตร์ ชาติ (พ.ศ.2561-2580) ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 6 ด้าน โดยยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 คือ ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ อันเป็นการพัฒนาคนซึ่งเป็น ปัจจัยสำคัญที่สุดของพลังอำนาจของชาติทุกด้าน ดังนั้น ยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 จึงถือเป็นศูนย์กลางของความสำเร็จ ของยุทธศาสตร์ชาติ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2561-2580

1. ยุทธศาสตร์ชาติ (สถาบัน/จังหวัดชายแดนภาคใต้/สามัคคี/สุจริต/เป็นธรรม)
2. ยุทธศาสตร์ชาติ ความสามารถในการแข่งขัน
3. **ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน** (ยุทธศาสตร์ชาติศูนย์กลาง)
 - (1) การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
 - (2) การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง
 - (3) **ปลูกฝัง ระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์**
 - (4) การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี
 - (5) การสร้างเสริมความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย
4. ยุทธศาสตร์ชาติ โอกาส ความเสมอภาค ความเท่าเทียม
5. ยุทธศาสตร์ชาติ คุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
6. ยุทธศาสตร์ชาติ พัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

จะใช้ มาตรการ/
วิธีการใด ??
เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
ที่ต้องการ

พล.อ. พหล สำนเณตร (2018)

ภาพที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

ที่มา: ผู้เขียน

ยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 กำหนดการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคนทั้งด้านสุขภาพ ปัญญาความคิด และจิตวิญญาณ ในส่วนของการพัฒนาภูมิปัญญาและจิตวิญญาณ ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหลัก โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ คุณภาพการเรียนรู้ การสร้างระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ดังนั้นความสำเร็จของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ด้านที่ 3 ให้ไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนด จึงอยู่ที่การจัดการศึกษาหรือจัดการเรียนรู้ว่าเหมาะสม มีคุณภาพและประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่

ทำไมต้องขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติด้วย STAR STEMS

วิกฤต COVID-19 ได้ชี้ชัดเจนว่า กระบวนการคิดแบบเดิมที่เน้น ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แสพยานภาพสำหรับสงครามตามแบบ เสรีประชาธิปไตยสุดขีด และกิจกรรมการรวมตัวทางกายภาพในสังคม เป็นสิ่งล้าสมัยไม่สามารถสู้วิกฤตยุคใหม่ได้ กลับเป็นตัวขยายผลก่อให้เกิดความเสียหายร้ายแรงรวดเร็วจนเกินเยียวยา มีผู้ป่วยกว่า 23 ล้านคน และมีผู้เสียชีวิตหลายแสนคนทั่วโลก

ในขณะที่ประเทศไทยได้ปรับกระบวนการคิดใหม่ในการจัดการแก้ปัญหา ให้สุขภาพสำคัญกว่าเสรีภาพ ใช้การสื่อสารสร้างความเข้าใจ ความเชื่อมั่น บูรณาการทุกภาคส่วนให้เป็นหนึ่งเดียวร่วมกันสู้วิกฤต บนพื้นฐานของศักยภาพด้านสาธารณสุขของประเทศและภาคท้องถิ่นที่เข้มแข็ง น้ำใจแห่งความเมตตาเอื้ออาทร และวิถีชีวิตพอเพียงแบบไทย สามารถควบคุมสถานการณ์วิกฤตได้สร้างความมั่นใจให้แก่คนไทยที่อยู่ในประเทศและคนไทยทั่วโลก รวมทั้งเป็นที่ชื่นชมเป็นแบบอย่างสำหรับนานาชาติ การแก้ปัญหาของไทยได้พิจารณาทั้งด้าน เทคโนโลยีทันสมัย ภูมิปัญญาไทย การสื่อสาร คุณธรรม และความสอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม นี่คือการบูรณาการคิดรอบด้านแบบ STAR STEMS

ความสำเร็จของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติอยู่ที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมีการศึกษาเป็นเครื่องมือหลัก จากข้อมูลเชิงประจักษ์หลายประการพบว่า กระบวนการที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่สามารถนำไปสู่เป้าหมายได้

การประชุมรับฟังความคิดเห็นรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี พ.ศ.2561 ถึง 2562 จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ.2562 ได้ข้อสรุปชัดเจนว่า คุณภาพการศึกษาของไทยยังไม่ดี ผลผลิตยังไม่ตอบโจทย์ของชาติ หลักสูตรต้องปรับเปลี่ยนให้ผู้เรียนวิเคราะห์เป็น เรียนรู้ด้วยตัวเอง รู้จักแก้ปัญหา ฝึกปฏิบัติ เรียนรู้จากโลกของการทำงานจริง สร้างความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งความรู้ ความฉลาด ทักษะการทำมาหากิน ทักษะด้านอารมณ์ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

คนไทยยังสร้างปัญหาในสังคม ปรากฏเป็นข่าวประจำทุกวัน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผลจากความไม่มีวินัย ไม่มีคุณธรรม ผลสำรวจปัญหาของสังคมจากสวนดุสิตโพล เมื่อ 30 เมษายน พ.ศ.2560 พบว่าปัญหาที่คนไทยต้องการแก้ไขโดยด่วน ล้วนมีเหตุจากการขาดคุณธรรม จริยธรรม วินัย และความรับผิดชอบต่อสังคม

ปัญหาต่าง ๆ ทางสังคมของไทยที่เกิดขึ้นมากมายนั้น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้เคยแสดงพระธรรมเทศนาและรวบรวมไว้ในหนังสือ “อุดมธรรม นำจิตสำนึกของสังคมไทย” ตั้งแต่ พ.ศ.2537 สรุปว่า ปัญหาทั้งปวงเกิดจากสภาพจิตสำนึกของคนไทย คือ มองแคบ คิดใกล้ ใฝ่ต่ำ ต้องเปลี่ยนให้เป็น มองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาพัฒนาคนไทยต้องเปลี่ยนแปลง ต้องเพิ่มสำคัญด้านจิตวิญญาณ วินัย คุณธรรม จริยธรรม ความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรู้สึกรับผิดชอบเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความเข้าใจในคุณค่าของบรรพชนและความเป็นไทย ควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านปัญญาความคิด สามารถคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา มีความคิดสร้างสรรค์จินตนาการ ทักษะการดำรงชีวิต และเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นั่นคือต้องใช้กระบวนการคิด STAR STEMS

บทเรียนจากความสำเร็จของไทยในการสู้วิกฤต COVID-19 ประกอบกับข้อมูลด้านการศึกษาและปัญหาจิตสำนึกของคนไทย ตามที่กล่าวมาแล้ว ชี้ชัดว่า

ประเทศไทยยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่” ต้องใช้กระบวนการคิดใหม่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่ 3

ประเทศไทยต้องใช้กระบวนการคิด STAR STEMS ปฏิรูปการเรียนรู้ พัฒนาคนไทยทั้งด้านปัญญาความคิดและจิตวิญญาณ เพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณลักษณะและขีดความสามารถครบถ้วนตามต้องการ นอกจากนี้ STAR STEMS ยังควรนำมาประยุกต์ใช้ขับเคลื่อนอีก 5 ยุทธศาสตร์ เพื่อนำประเทศไทยไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์

“ปัญหาสังคม” ในสายตาคนไทย ณ วันนี้

สภาพสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมากอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน โดยเฉพาะปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เช่น การล่องลอยทางเพศ/กัญชา กัญชา กัญชา การใช้ความรุนแรงจนถึงขั้นก่อเหตุ และอีกหลากหลายปัญหาที่นับวันยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้น ความคิดเห็นของประชาชนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่มีผลกระทบและควรเร่งแก้ไข

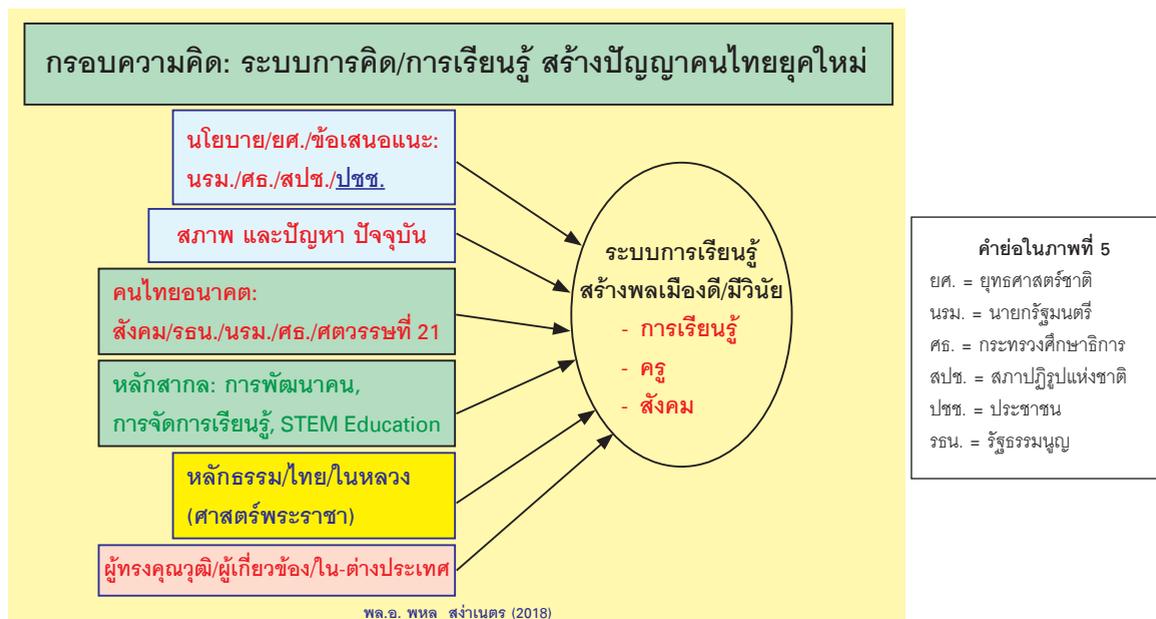

ภาพที่ 4 ปัญหาสังคมในสายตาคนไทย
ที่มา: สวนดุสิตโพล, 2563

ความเป็นมาของ STAR STEMS

คณะอนุกรรมการฯ วิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้ในคณะกรรมการฯ วิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) โดย พล.อ. พหล สง่าเนตร ได้เสนอกระบวนการคิด STAR STEMS ให้เป็นนวัตกรรมใหม่สำหรับการจัดการเรียนรู้ เพื่อปฏิรูปการศึกษาสร้างคนไทยให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับ

ศตวรรษที่ 21 และครบถ้วนตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาอย่างรอบด้านทั้งภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ นโยบายของชาติ คุณลักษณะของเยาวชนรุ่นใหม่ การพัฒนาคนตามหลักสากล การพัฒนาคนตามแนวพุทธ การดำรงคุณค่าความเป็นไทย หลักศาสตร์พระราชฯ และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภาพที่ 5 กรอบความคิดพิจารณาระบบการเรียนรู้ใหม่ที่
ที่มา: ผู้เขียน

ผลของการพิจารณาได้เครื่องมือสำคัญ คือ กระบวนการคิด STAR STEMS ซึ่งได้รับความเห็นชอบจาก สปท. ให้เป็นแนวทางปฏิรูปการศึกษาของชาติ และเมื่อ 23 มิถุนายน พ.ศ.2559 นายกรัฐมนตรี ได้ลงนามเห็นชอบ รวมทั้งมีบัญชาให้ดำเนินการในปี พ.ศ.2560 คณะอนุกรรมการฯ วิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้ในคณะกรรมการฯ วิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการศึกษา สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้ร่วมกับ สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จัดทำโครงการพัฒนาโรงเรียนต้นแบบจำนวน 68 โรงเรียน และมีโรงเรียนเอกชนสนใจร่วมโครงการอีกประมาณ 100 โรงเรียน ต่อมาในปี พ.ศ.2562 คณะกรรมการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งคณะกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจเพื่อทดลองจัดการศึกษาตามแนวคิด STAR STEMS สร้างคนดีมีวินัย ภูมิใจในชาติ ร่วมกับโรงเรียนต้นแบบ 4 โรงเรียนในพื้นที่ 3 ภาค

ภาพที่ 6 การขับเคลื่อน STAR STEMS

ที่มา: กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STAR STEMS, 2562

ผลการประเมินพบว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STAR STEMS สามารถปฏิบัติได้โดยไม่มีผลกระทบต่อระบบการศึกษา บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาปัญญา ความคิดและจิตวิญญาณของนักเรียนครบถ้วนทุกประการ การพัฒนาเกิดขึ้นควบคู่กันไปทั้ง 2 มิติ คือ

- การพัฒนาส่วนบุคคล นักเรียนแต่ละคนพัฒนาปัญญาความคิดและจิตวิญญาณของตน ไปตามลำดับของกระบวนการคิด S-T-E-M-S
- การพัฒนาร่วมกัน การเรียนรู้ร่วมกันทั้งนักเรียน ครู และชุมชน ช่วยพัฒนาปัญญาความคิดและจิตวิญญาณซึ่งกันและกัน ในระหว่างร่วมกันแก้โจทย์สถานการณ์

นอกจากนี้ยังพบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด STAR STEMS มีความยืดหยุ่นสูง สามารถปรับให้ครอบคลุมโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ทุกด้านได้ และอ่อนตัวเปิดกว้างให้นำโครงการ โครงการงานหรือแนวคิดอื่นมาประสานร่วมด้วยได้ ทั้งยังสร้างเสริมการมีส่วนร่วม สร้างบรรยากาศที่ดีของการเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนสร้างความพึงพอใจอย่างสูงแก่โรงเรียน ครู นักเรียน และชุมชนของโรงเรียนที่ร่วมโครงการ จนมีคำกล่าวที่ว่า “All Missions, One Solution: STAR STEMS”

บทบาทของ STAR STEMS

STAR STEMS ได้เริ่มบทบาทปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ พ.ศ.2559 พัฒนาเยาวชนไทยสร้างความเป็นคนดี มีวินัย รักภูมิใจในชาติ เป็นพลังของการสร้างสังคมสันติสุขอย่างยั่งยืน

STAR STEMS ยังได้ขยายบทบาทสู่การปฏิบัติความคิดของภาคประชาสังคม มีการจัดอบรมบุคลากรจำนวน 2 รุ่น ประมาณ 80 คน ให้สามารถนำ STAR STEMS ไปใช้พัฒนาคนพัฒนางานในองค์กรของตน ในปี พ.ศ.2562 ภาคประชาสังคมได้จัดทำโครงการ “STAR STEMS Workplace For Health Promotion” มี 53 สถานประกอบการ ทั้งสถานประกอบการขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และเครือข่ายข้ามชาติ เข้าร่วมทุกสถานประกอบการสามารถปรับระบบงานเข้ากับแนวคิด STAR STEMS ได้โดยไม่มีปัญหา และพบว่าการพัฒนาคนพัฒนางานขององค์กรดำเนินการไปพร้อมกันได้ด้วยประสิทธิภาพสูงสุดตอบโจทย์ความต้องการต่าง ๆ ครบถ้วนและลดภาระงานลงจากเดิม สร้างการเป็นองค์กรแห่งความสุขหลายองค์กรแสดงความพร้อมและความตั้งใจที่จะเป็นเครือข่ายช่วยแนะนำขยายแนวคิด STAR STEMS ไปสู่สถานประกอบการอื่นต่อไป

STAR STEMS ยังได้ไปเผยแพร่แนวคิดในต่างประเทศ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563, องค์กร Safe Mind (Myanmar) Project, SMMP: ของประเทศเมียนมาได้ร่วมกับ Federation of Myanmar Engineering Societies จัดการสัมมนาในหัวข้อ “STAR STEMS, tool for innovative Mindsets to Workplace Safety Systems” ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศเมียนมา

มีผู้เข้าร่วมกว่า 120 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูง ฝ่ายบริหาร วิศวกร และฝ่ายพัฒนาบุคลากรของสถานประกอบการต่าง ๆ ผู้ร่วมสัมมนาทุกคนประทับใจและเชื่อมั่นว่า กระบวนการคิด STAR STEMS เป็นกระบวนการคิดที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งในการพัฒนาคนและพัฒนางานไปพร้อมกัน และเตรียมที่จะขยายกิจกรรมสัมมนา STAR STEMS ต่อไป

ภาพที่ 7 การสัมมนา STAR STEMS ที่ประเทศเมียนมา

ที่มา: การสัมมนาในหัวข้อ “STAR STEMS, tool for innovative Mindsets to Workplace Safety Systems” ณ เมืองย่างกุ้ง ประเทศเมียนมา

กระบวนการคิด STAR STEMS ได้แสดงบทบาทชัดเจนและประสพผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับ ในการปฏิรูปการศึกษา และการปฏิบัติความคิดพัฒนางานพัฒนาคนในภาคประชาสังคม

สำหรับอนาคตในสภาวะการณ์ของโลกที่แปรปรวน หลากหลายร้ายแรงเกินกว่าจะคาดคิด STAR STEMS

ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่บูรณาการรอบด้านทั้งปัจจัยที่มีตัวตนและปัจจัยที่ไม่มีตัวตน และมีความยืดหยุ่นครอบคลุมทุกมิติ จึงเป็นเครื่องมือที่เหมาะสมในการพัฒนาภูมิปัญญาและจิตวิญญาณของสังคม สร้างสังคมสันติสุขยั่งยืนและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ นำชาติผ่านพ้นพิบัติภัยต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัย

สรุป

โลกยุค “ฐานวิถีชีวิตใหม่” มาถึงโดยไม่มีใครคาดคิด วิกฤต COVID-19 ชี้ชัดเจนว่า ทุกชาติต้องหากระบวนการคิดใหม่ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เตรียมศักยภาพของชาติให้พร้อมรับวิกฤตครั้งใหม่ที่จะเกิดขึ้น และสามารถเดินหน้านำประเทศสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ในอนาคต

กระบวนการคิด STAR STEMS คือ กระบวนการคิดแบบองค์รวม บูรณาการรอบด้านครอบคลุมพลังอำนาจของชาติทั้งที่มีตัวตนและไม่มีตัวตน ให้ความสำคัญ

เอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณธรรม การสื่อสารสร้างความเข้าใจ และความสอดคล้องเกื้อกูลกับสภาพภูมิสังคม จึงเป็นกระบวนการคิดที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ที่ต้องพึ่งตนเอง มีวินัย มีคุณธรรมเมตตาเอื้ออาทรแก่กัน

สำหรับประเทศไทย กระบวนการคิด STAR STEMS จะเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ด้าน ให้ไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ คือ เป็นประเทศที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และเป็นประเทศพัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างครบถ้วนทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้. (2559). แนวทางการใช้รูปแบบการปลูกฝังเยาวชนให้เป็น “พลเมืองดี วินัยเด่น”: คนดี มีวินัย รักภูมิใจชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด มีความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด “STAR STEMS” (พิมพ์ครั้งที่ 2). มูลนิธิอาชีวเวชศาสตร์ไทย: พี.แอนด์.พี.ปริ้นติ้ง พีเพรส.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูประบบการเรียนรู้. (2560). *รายงานสรุปผลการดำเนินงานระหว่างเดือนธันวาคม 2558-เดือนมกราคม 2560*.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2537). *อุดมธรรม นำจิตสำนึกของสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พหล สง่าเนตร, พล.อ. (2562). “STAR STEMS ปฏิวัติกระบวนการคิดใหม่ สร้างคนดี มีวินัย รักไทย นำไทย สู่ออนาคต”. ใน *การบรรยายพิเศษในงาน “STAR STEMS 2019, พลเมืองดี วินัยเด่น ดาวเดียวกันไปด้วยกัน”: การแสดงผลของคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านการสร้างพลเมืองดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ*.
- สวนดุสิตโพล. (2563, 11 พฤษภาคม). ผลสำรวจสภาพปัญหาของสังคมไทย เมื่อ 30 เมษายน 2560. *มติชนออนไลน์*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *ยุทธศาสตร์ชาติ ฉบับ ประกาศราชกิจจานุเบกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *การประชุมคณะอนุกรรมการสภาการศึกษาเฉพาะกิจ ด้านการสร้างพลเมืองดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ ครั้งที่ 3/2562*.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562, 7 สิงหาคม). *การประชุมรับฟังความคิดเห็นรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2561/2562 เมื่อ 6 สิงหาคม 2562*. *กรุงเทพธุรกิจ*.